

LETNÍ VĚDECKÁ ŠKOLA

11.–14. 8. 2025

Dolní Dunajovice

PROGRAM KURZU

 počet absolvovaných hodin celkem: **24** (1 hodina = 45 minut)

PONDĚLÍ 11. 8. 2025

- **Náš denní chléb** – Mgr. Marek Hladík, Ph.D., Mgr. Michaela Látková, Ph.D., Ing. Mgr. Michal Vokurka, Ph.D.

Obživa obyvatelstva v předmoderních společnostech z pohledu historických věd. Archeologické nálezy, hmotné doklady i teoretické modely rekonstrukce vzájemných ekonomických vztahů mezi centry a jejich zázemí za éry Velké Moravy. Metody archeobotanických výzkumů a jejich výsledky, mj. i o tom, kdy se u nás začala pěstovat vinná réva. V neposlední řadě bude věnována pozornost historickým reliktním v současné krajině.

Cílem je přiblížit, jak archeobotanika – interdisciplinární věda spojující archeologii a botaniku – pomáhá rekonstruovat historické prostředí a každodenní život obyvatel Mikulčic. Pozornost bude věnována tomu, jaké druhy plodin a divoce rostoucích rostlin byly přítomny v této oblasti, jaký význam měly pro místní zemědělství, obchod a výživu, a jaké souvislosti odhalují o společenských a klimatických podmínkách období. Zvláštní důraz bude kladen na otázku pěstování révy vinné a její přítomnost v archeobotanických nálezech. Přednáška představí důkazy o šíření a pěstování révy na Velké Moravě, její hospodářský a kulturní význam i možné způsoby jejího zpracování a využití.

Druhý tematický blok bude zaměřen na prezentaci výzkumu vztahů velkomoravských komunit s kulturní krajinou. Jako případová studie, na které budeme demonstrovat metodické postupy současné archeologie směřující k pochopení a popisu subsistenčních strategií velkomoravské společnosti, nám poslouží jedno z nejvýznamnějších velkomoravských center – Mikulčice-Valy – a jeho nejbližší hospodářské zázemí. Prostřednictvím tohoto příkladu budeme demonstrovat hospodářskou strategii, vztah ke krajině i vytváření kulturní krajiny v 9. století.

Přednášky třetího bloku představí různé formy obživy a využití půdy v dlouhém časovém období a pohledem různých přístupů historických věd. Poslední se zaměří na rybníky jako dynamickou složku krajiny od středověku po současnost, přičemž jejich budování, resp. zánik vypovídají mnohé o využití půdy, podílu ryb ve stravě či rentabilitě obilnářství. Podobně jako u předchozích přednášek budou nastíněny mezioborové přístupy, zejména

Akademie věd
České republiky

Archeologický ústav
AV ČR, Brno

role rybníků v současné krajině a jejich význam pro edukaci o minulosti či životním prostředí.

- **Prezentace středověké kuchyně – Čeládka řemeslná**

Praktická ukázka řemeslné dovednosti při přípravě jednoduchých středověkých pokrmů spojená s ochutnávkou.

ÚTERÝ 12. 8. 2025

- **Lovci (nejen) mamutů – Mgr. Martin Novák, Ph.D., Mgr. Soňa Boriová, Ph.D., Mgr. Ondřej Herčík**

V rámci tohoto tematického bloku bude účastníkům představeno období lovců – sběračů žijících zhruba před 30 tisíci lety, kdy se v celé Evropě rozvíjela kultura gravettien. V tomto období se stala Morava a zvláště krajina kolem Pátavy jedním z nejdůležitějších kulturních center tehdejšího obydleného světa. Právě zde se poprvé na světě objevily nové technologie, jako je výroba keramiky, textilu nebo broušení kamene. Osídlená oblast v okolí Dolních Věstonic a Pavlova tak představuje unikátní komplex loveckých sídlišť, vypovídajících nejen o lovu mamutů, ale i o širokém spektru dalších lidských aktivit, které dokládají pozůstatky obydlí, ohnišť, četných artefaktů, ale i lidských rituálních pohřbů a uměleckých a symbolických předmětů.

Během tematického bloku navštívíme unikátní archeologickou expozici v Archeoparku Pavlov. Archeostezkou se projdeme po nejvýznamnějších lokalitách moravského gravettien v Pavlově a Dolních Věstonicích, prostudujeme Kalendář věků v bývalé věstonické cihelně a podíváme se, jak se experimentálními metodami studují technologie výroby paleolitických kamenných artefaktů.

- **Vztahy a střety se starověkou velmocí – Mgr. Balázs Komoróczy, Ph.D., Mgr. Tomáš Antoš, Mgr. Petra Dragonidesová, Ph.D., Mgr. Alina Szabová, Mgr. Marek Vlach, Ph.D.**

Éra starověké Římské říše mj. umožňuje historickým vědám studium forem různorodých vztahů mezi touto velmocí a vně jejích hranic žijícími tzv. barbarskými kmeny. Naše území v tomto období osídlilo obyvatelstvo, které řadíme ke starověkým Germánům, zejména ke kmeni Markomanů. Dlouholeté archeologické výzkumy osvětlují materiální stopu jejich propojení s Římskou říší majícího podobu obchodních vztahů, politické závislosti a občasných přímých konfrontací. Jedním z nejvýznamnějších příběhů této éry, doslova přelomovou událostí, se staly tzv. markomanské války za vlády císaře Marka Aurelia v letech 166–180 n. L., kdy se na části našeho území doslova „psaly dějiny“. Expanze římského vojska, snad i za přímé účasti samotného císaře, zasáhla jižní část našeho území, které se ocitlo na prahu přičlenění k říši. Zanechala zde též jedinečný soubor archeologických pramenů v podobě rozsáhlé opevněné báze na Hradisku u Mušova, četných tzv. polních táborů i pestré kolekce unikátních předmětů, zejména součástí výstroje výzbroje.

V rámci tematického bloku budou představeny aktuální poznatky o našem území v prvních staletích naší éry včetně hlavních politických, ekonomických, společenských i ekologických vývojových tendencí rekonstruovatelných na základě rozsáhlého souboru archeologických dat. Představíme též vybrané klíčové naleziště a nálezy spojené s pobytem germánských kmenů u nás. Období římské expanze názorně prozkoumáme nejen formou prezentace, ale též komentovaným výkladem nad vybranými nálezy a prohlídkou unikátní archeologické lokality Hradisko u Mušova. Součástí bude prohlídka právě běžícího archeologického výzkumu. Představíme edukační program formou simulační výuky.

- **Vystoupení historické skupiny Pannonia**

V závěru tematického bloku za účasti historické skupiny Pannonia, která připravila ukázkou vojenské zbroje, historického stanu s lékařským vybavením, vystoupení „římských“ vojáků apod., probereme též podoby a potenciál prezentace této historické etapy formou tzv. re-enactmentu.

STŘEDA 13. 8. 2025

- **Škola židovská, zahrada židovská – Mgr. Daniel Soukup, Ph.D., PhDr. Lenka Uličná, Ph.D.**

Synagoga („škola židovská“) a hřbitov („zahrada židovská“) představují klíčové instituce náboženského a společenského života židovských komunit. V rámci přednáškového bloku se na ně podíváme netradičním pohledem – skrze nálezy zpracované v rámci projektu Tajemství půdy, jehož cílem bylo prozkoumat unikátní soubory předmětů ukládaných po staletí na půdách českých a moravských synagog. Tento fenomén „pohřbívání“ náboženských textů a liturgických předmětů, známý jako geniza, nám umožní nahlédnout do historie židovských obcí na našem území, jejich náboženské praxe i každodenního života.

Ve druhé části bloku se přesuneme do Míkulova, kde pohled na funerální kulturu židovského hřbitova zasadíme do širšího kontextu dějin moravských Židů. Prostřednictvím dochovaných náhrobků a jejich výzdoby prozkoumáme, jakým způsobem se zde promítaly kulturní a společenské proměny, a přiblížíme si i tradice a symboliku spojenou s židovským pohřebním rituálem. Přednáškový blok propojí poznatky kulturní antropologie, historie a judaistiky a nabídne náměty k pedagogickému využití židovského hmotného kulturního dědictví u nás.

- **Ditrichsteinové a Míkulov – hmotné a kulturní prostředí šlechty v raném novověku“ – Mgr. Miroslav Lukáš, Ph.D., MgA. František Zelinka, DiS.**

Míkulov představuje unikátní architektonický a krajinný celek s bohatou historií. Město spjaté s rodem Dietrichsteinů, v pobělohorském období jedním z nejvýznamnějších a nejbohatších šlechtických rodů v podunajské monarchii, patřilo v 17. století k důležitým duchovním, politickým a kulturně-společenským centrům. Několikrát byl navštíven císařským dvorem. Zažil oslavu jmenin císařovny Markéty Terezy Španělské (1651–1673)

a oslavu narozenin císaře Leopolda I. (1640–1705), na nichž nechyběly ani hudebně-dramatické produkce v podání dvorských muzikantů a zpěváků.

Během prohlídky venkovního i vnitřního areálu zámku bude představen stavebně historický vývoj zámku a města, vlivy cizokrajné architektury na místní stavitelství např. berniniiovský nebo palladiánský styl, které se v Mikulově projevily. Představeno bude estetické propojení zámku s jeho okolím v rámci výzkumu umělecky ztvárněné krajiny, zahrad a jejich vývoj. Přihlédnuto bude rovněž k vnější reprezentaci šlechty v raném novověku a festivítám zde pořádaným.

ČTVRTEK 14. 8. 2025

- **Hranice mezi světy – PhDr. Adéla Gjuríčová, Ph.D., Mgr. Balázs Komoróczy, Ph.D., doc. Mgr. Martin Nodl, Ph.D.**

Hranice, jejich definice, vymezení, praktický i symbolický význam, jejich obrana a prostupnost, to jsou společná témata, která zkoumá jak archeologie, tak i historiografie všech časových úseků. Téma hranic bude představeno v široké diachronní perspektivě od pravěku a Římské říše, přes středověké hranice (státních celků, ohrazených měst nebo třeba i společenských skupin) až po komunistické období železné opony a dnešní bezhraniční (nebo ne?) Evropy.

📅 změna programu vyhrazena 📅

Akademie věd
České republiky

Archeologický ústav
AV ČR, Brno